

Mishnah Makkot, chapter 2

משנה מכות פרק ב

(1) The following go into exile: He who killed accidentally. [For instance] if he was pushing a [stone] roller [to smooth and flatten wet cement] on the roof and it slipped, and fell, and killed someone, or, if as he was lowering a barrel, it fell and killed someone, or, if while descending a ladder, he fell on someone and killed him, he goes to exile. However, If while he was pulling it up [the slanted grade of the roof] the roller fell back down and killed someone, or, if while he was raising a barrel, the rope snapped, falling on someone and killed him, or, if while climbing up a ladder, he fell and killed someone, these [are considered unusual accidents (Tosfot Yom Tov)] and do not go into exile. This is the general rule: Whenever [the death was caused while] falling downward [this is considered a usual accident and] he is exiled, but if not caused because of a downward motion he is not exiled [this is deduced from the verse: "Or ... he threw it **down** on him and it killed him" (Numbers 35:23)]. If [he was chopping wood and] the iron slipped out of its handle and killed someone, Rabbi [maintains, that the verse of: "As when a man goes with his fellow ... to chop wood, ונשל הברזל מן העץ and reached the fellow and he died", means that a splinter of wood ricocheted off the tree, thus this is not the case the verse is referring to, and] says: He is not exiled, while the Sages [maintain that this is the case that the verse is referring to, and] say: He is exiled. If [a chip flew off] from the chopped wood [killing someone] Rabbi says: [This is the very case that the verse is referring to and] he is exiled, while the Sages say: He is not exiled [the *halachah* follows the Sages].

(2) If one threw a stone into the public domain and it killed a person [though this

רבנו עובדיה מברטנורא

א אלו הן הגולין. היה מעגל במעגילה. אבן חלקה עגולה שמעגלין אותה על גב הסידי. או הטיט שבעלייה להשוות הסדקים: היה משלשל בחבית. מלמעלה למטה: אבל אם היה מושך במעגילה. ממטה למעלה: כל שברך ירתתו גולה. דכתיב (במדבר לה) ויפל עליו עד שיהיה דרך נפילה וכל לאתווי אפילו ירידה שהיא לצורך עלייה נשמט הברזל מקתו. מבית יד שהוא תקוע בו: רבי אומר אינו גולה. ר' סבר ונשל הברזל מן העץ זה העץ המתבקע. לא עצו שהוא תקוע בו ורבנן סברי מן העץ. מעצו שהוא תקוע בו. והלכה כחכמים. דעץ המתבקע כח כחו הוא וע"י

act usually would be considered close to being negligent since one should suspect hitting someone walking in a public area, and thus not be subjected to exile, here, however, the mishnah is talking about a garbage heap at night where it would be unusual for someone to be there at that time, thus it is considered an accident and] he is to be exiled. Rabbi Eliezer ben Yakov says: If after the stone had left his hand the person stuck out his head [into the path of the stone] and got hit, he is exempt [this is deduced from the verse: "And the iron flew off and **reached** the fellow", (Deuteronomy 19:5), excluding the fellow reaching it]. If he threw the stone into his private property and it killed a person — if the victim had the right of entry, then the he is exiled, but if not, he is exempt because it is written: "As when a man goes with his fellow into the **forest** to **chop** wood ... and the iron flew off ... and reached his fellow and he died]" (ibid.), [hence we deduce that it must be] just as the forest, [where] both the offender and the victim have the right of entry, thereby excluding [the case of] a private property, where the victim does not have a right of entry. Abba Shaul says: Just as chopping wood is voluntary [so too, only accidental death caused by a voluntary act is subject to exile, thus] we may exclude a father striking his son, or a teacher disciplining his student, and the officer of the court administering [lashes].

(3) A father is exiled for the [accidental] death of his son [which was not the result of a disciplinary action] and a son is exiled for the [accidental] death of his father. All are exiled for the death of an Israelite [including a *Kuti* or slave] and

רבנו עובדיה מברטנורא

כח כחו אינו גולה: **ב זרק את האבן לרה"ר**. ואף על גב דקרוב למזיד הוא שהיה לו לחשוב שבני אדם מצויים ברשות הרבים תמיד הכא עסקינן באשפה העשויה ברשות הרבים להפלות בה בלילה. ואינה עשויה להפנות בה ביום וזמנן דמקרי דיתבי בה ומשום הכי גולה. דלאו פושע הוא ולא אנוס גמור הוא: והוציא הלה את ראשו וקבלה פטור. דכתיב (דברים יט) ומצא את רעהו. פרט לממציא את עצמו: **אם יש רשות לניזק**. שנתן לו בע"ה רשות ליכנס: **מה חטיבת עצי רשות**. דאי בעי עייל לחטוב ואי בעי לא עיין: **יצא האב הרודה את בנו**. דמצוה קא עביד: **ג האב גולה על ידי הבן**. כשלא חכהו ללמדו תורה או מוסר או אומנות **הכל גולים על ידי ישראל**. ואפילו עבד או

הרבים והרג, הרי זה גולה. רבי אליעזר בן יעקב אומר, אם מפשיצא את האבן מידו הוציא הלז את ראשו וקבלה, הרי זה פטור. זרק את האבן לחצרו והרג, אם יש רשות לגזק לכנס לשם, גולה. ואם לאו, אינו גולה, שנאמר (דברים יט) ואשר יבא את רעהו בעיר, מה העיר רשות לגזק ולמזיק לכנס לשם, יצא חצר בעל הבית שאין רשות לגזק (ולמזיק) לכנס לשם. אבא שאול אומר, מה חטבת עצים רשות, יצא האב המכה את בנו, והרב הרודה את תלמידו, ושליח בית דין: **ג האב גולה על ידי הבן**, והבן גולה על ידי האב. הכל גולין על ידי ישראל, וישראל

Israelites are exiled on their account, except for a sojourning stranger [a gentile who has accepted the Noahide laws, if an Israelite killed a stranger he is not exiled and if a stranger killed an Israelite this is considered a capital offense]. However, a stranger is exiled for the accidental death of another stranger. A blind person is not exiled; these are the words of Rabbi Yehudah. [This is deduced from the verse regarding exile which states: "Or with any stone which is deadly, בלא ראות — and without seeing his victim" (Numbers 35:23), meaning that in this case he did not see his victim, but otherwise can see]. Rabbi Meir says: [Just the opposite, בלא ראות comes to include one that does not see and thus] he is exiled [the *halachah* follows Rabbi Yehudah]. An enemy [defined as one not on speaking terms with another for three days] is not exiled [it may be assumed that the murder was closer to being intentional, rather than accidental]. Rabbi Yosef bar Yehudah says: An enemy is executed since we may assume he murdered him [intentionally]. Rabbi Shimon says: There is an enemy who is exiled and there is an enemy who is not exiled. One regarding whom it could be said, he killed on purpose is not exiled [since exile will not absolve his guilt], however, regarding one who it can be said that he killed accidentally, is exiled [the *halachah* follows the view of the mishnah that an enemy is not exiled].

(4) To where is he exiled? To three cities beyond the Jordan, and to the three cities in the land of Canaan, as it is said: "You shall provide three cities beyond the Jordan and three cities in the Land of Canaan, they shall be cities of refuge" (Numbers 35:14). Not until the three cities were selected in the Land of Israel, did the three cities beyond the Jordan accept exiles, as it is said: And the cities

רבנו עובדיה מברטנורא

כותי: חוץ מעל ידי גר תושב. שאם הרג בן ישראל בשוגג אינו גולה אלא נהרג הסומא אינו גולה. דכתיב (במדבר לה) בלא ראות. פרט לסומא רבי מאיר אומר גולה. בלא ראות לרבות את הסומא ואין הלכה כר"מ: השונא. כל שלא דבר עמו שלשה ימים מחמת איבה ואין הלכה לא כר' יוסי בר' יהודה ולא כרבי שמעון אלא השונא אינו נהרג ואינו נקלט שחזקתו שהוא קרוב למיוד: ד להיכן גולין לערי מקלט. ומ"ב עיר של ליום נמי בולן קולטות אלא שש ערי מקלט בין נבט

that you provide shall serve as **six cities of refuge** for you (ibid. v.13), indicating that they did not function until all six would afford refuge simultaneously. [In addition there were the forty-two cities of the Levites (see Numbers 35:6) which would provide refuge but only if the killer is aware it is a city of refuge, however, regarding the aforementioned six cities, it does not matter if he is, or is not, aware that he is in a city of refuge.]

(5) And direct roads were made leading from one [city] to the other [i.e., to the refuge city, and included directional signs so that it should be easily accessible], as it said: **“Prepare for yourself the way and divide into three parts [the boundary of your land]”** (Deuteronomy 19:3). And two scholars escorted him in case anyone [of the blood avengers] tried to kill him on the way so that they may talk to him [i.e., to the avenger, and tell him that though you will not be liable for killing him, still it is not proper to do so, since the murder was not committed intentionally]. Rabbi Meir says: He speaks on his own behalf, as it said: **“And this is the word of the killer”** (ibid. verse 4) [the *halachah* does not follow Rabbi Meir].

(6) Rabbi Yose bar Yehudah says: At the outset a killer, regardless if he killed by accident, or on purpose, hurried off to the city of refuge. The court then sent and brought him from there [to stand trial]. Whoever [was warned and murdered intentionally and] was found guilty of a capital offense was executed, and whoever was acquitted from a capital offense was released. One who [killed unintentionally and] was found liable to exile would then be returned to his place [of refuge] as it said: **“The Congregation shall return him to the city of refuge”**

רבנו עובדיה מברטנורא

שם רוצח לדעת שתקלטנו ובין נכנס שלא לדעת קולטות. ושנים וארבעים עיר. לדעת קולטות שלא לדעת אינן קולטות. ואם הרגו גואל הדם לשם פטור: **ה' ומכוונות להם הדרכים**. שהיו עושים הדרכים שיהיו מכוונות לערי המקלט שלא יהא הרוצח תועה בדרך. ומקלט מקלט היה כתוב על פרשת דרכים כדי שיכיר הרוצח ויפנה לשם: **וידברו אליו**. מדברים לגואל הדם אל תנהוג מנהג של שופכי דמים בשגגה בא מעשה זה לידו **הוא מדבר ע"י עצמו**. אין ת"ח נוקקין לדבר לגואל הדם בעבורו אלא הוא טוען טענת עצמו ואין הלכה כר"מ: **ו' ואחד המרובה בבגדים**. לאחר שנגנו

שבעבר הירדן קולטות, שנאמר (שם) **יש ערי מקלט תהינה, עד שיהיו ששתן קולטות כאחד: ה' ומכוונות להן דרכים מזו לזו, שנאמר (דברים יט) תכין לך הדרך ושלשת וגו'. ומוסרין להן שני תלמידי חכמים, שמה יתרגנו בדרך, וידברו אליו. רבי מאיר אומר, (אף) הוא מדבר על ידי עצמו, שנאמר (שם) וזה דבר הרצח: ו' רבי יוסי בר יהודה אומר, בתחלה, אחד שוגג ואחד מזיד מקדימין לערי מקלט, ובית דין שולחין ומביאין אותו משם. מי שנתחייב מיתה בבית דין, הרגוהו. ושלא נתחייב מיתה, פטרוהו. מי שנתחייב גלות, מחזירין אותם למקומו, שנאמר (במדבר לה) והשיבו אתו העדה אל עיר מקלטו וגו'. אחד**

(Numbers 35:25). It is all the same whether the High Priest [who died] had been anointed with anointing oil [i.e., those High Priests anointed during the first Temple era], or had been consecrated with the many vestments [during the second Temple era when there no longer was anointing oil], or had retired from his office, any [of these who dies] makes possible the return of the killer. Rabbi Yehudah says: Also the death of the priest anointed for war (see Deuteronomy 20:2 and Rashi there) permits the return of the killer [the *halachah* does not follow Rabbi Yehudah]. Therefore, the mothers of the [High] Priests used to provide food and clothing for them so that they won't pray for the death of their sons. If the High Priest dies at the conclusion of the trial [it is considered as if] he [already began his exile and thus the killer] does not go to exile [due to the death of the high Priest], however, if the High Priest died before the conclusion of the trial and they appointed a successor, and afterward his trial was concluded, he returns only upon the death of the second [High Priest].

(7) If there was no High Priest at the conclusion of his trial, or if he accidentally kills the High Priest and so too, a case, where it is the High Priest who accidentally killed [a person] he is never released. He [the killer] may not go out [of the city of refuge] to testify regarding a mitzvah [such as the witnessing of the new moon] nor to testify in a monetary, or a capital case, and even if all of Israel needs him, or even if he were the supreme general, such as Yoav ben Tzeruah, he may never

רבנו עובדיה מברטנורא

הצלוחית של שמן המשחה לא היה מתחנך להיות כ"ג אלא בלבישת שמונה בגדים: **ואחר שעבר ממשיחתו**. שאירע קרי לכהן גדול ביום הכפורים ומנו אחר תחתיו במית' כל אחד מאלו הוא חוזר. אף על פי שהאחר חי דג"פ כ"ג. כתיב בפרשה: **ר"י אומר אף משוח מלחמה**. דקרא אחרינא כתיב (במדבר לה) לשוב לשבת בארץ עד מות הכהן. ורבנן כיון דלא כתיב בהוא קרא הכהן הגדול לא דרשי ליה והלכה כחכמים: **שלא יתפללו על בניהם שימותו**. והם פשעו שהיה להם לבקש רחמים על דורם שלא יארע בהן תקלה. ולא בקשו: **משנגמר דינו**. לגלות. דמשנגמר דינו ועומד לגלות כאילו גלה ז נגמר דינו בלא כ"ג. שלא היה כ"ג בעולם: **לא לעדות מצוה**. כגון לעדות החדש:

מְשֻׁחַ בְּשֶׁמֶן הַמִּשְׁחָה וְאַחַד הַמְרַבֵּה בַּכִּבְדִּים וְאַחַד שֶׁעָבַר מִמְּשִׁיחָתוֹ, (מְחֻזְרִין אֶת הַרוֹצֵחַ). רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, אִף מְשֻׁחַ מִלְחָמָה מְחֻזֵּר אֶת הַרוֹצֵחַ. לְפִיכָךְ אֲמוּתֵיהֶן שֶׁל כֹּהֲנִים מְסַפְּקוֹת לָהֶן מַחְיָה וְכִסּוּת, כְּדֵי שֶׁלֹּא יִתְפַּלְלוּ עַל בְּנֵיהֶם שִׁימוּתוֹ. מִשְׁנַגְמַר דִּינּוֹ מֵת כֵּהֵן גָּדוֹל, הָרִי זֶה אֵינוֹ גּוֹלָה. אִם עַד שֶׁלֹּא נִגְמַר דִּינּוֹ מֵת כֵּהֵן גָּדוֹל וּמְנוֹ אַחַר תַּחְתָּיו, וְלֵאחֲרַי מִכֵּן נִגְמַר דִּינּוֹ, חֹזֵר בְּמִיתָתוֹ שֶׁל שֵׁנִי: ז נִגְמַר דִּינּוֹ בְּלֹא כֵהֵן גָּדוֹל, הַחֹרֵג כֵּהֵן גָּדוֹל, וְכֵהֵן גָּדוֹל שֶׁהָרַג, אֵינוֹ יוֹצֵא מִשֶּׁם לְעוֹלָם. וְאֵינוֹ יוֹצֵא לֹא לְעֵדוֹת מִצְוָה וְלֹא לְעֵדוֹת מִמוֹן וְלֹא לְעֵדוֹת נִפְשׁוֹת. וְאֶפְלוּ יִשְׂרָאֵל צְרִיכִים לוֹ, וְאֶפְלוּ שֶׁר צָבָא יִשְׂרָאֵל

leave there, as it says: “[The city of refuge] to which he had fled **there**” (Numbers 35:25), indicating, **there** he must live, **there** he must die, and **there** he is to be buried. Just as the city itself affords refuge, so does the [2000 cubit *tehum* —] boundary of the city provide refuge. If the killer went out beyond the boundary [leaving the city of refuge intentionally] and the blood avenger found him, Rabbi Yose HaGallili says: It is obligatory for the avenger [to kill him,] while others may kill him. Rabbi Akiva says: The avenger may [kill him,] while others [if they kill him] are not liable [this is deduced from the verse: “He has no blood” (Numbers 35:27), referring to the accidental killer. In a case where the killer accidentally left the city of refuge and was in turn killed by the avenger, this would be considered a capital offense]. If a tree was standing within the borders [of the city of refuge] and its branches extended outside, or if it [the tree] was outside [the city of refuge] and its branches extended inside, [in all cases, regardless, of whether he stands under the branch, or at its root, it extends asylum because] it [also] goes according to the branches. If one [sentenced to exile accidentally] killed [again] in a city of refuge, he is exiled from one neighborhood to another. A Levite [since his city is also a city of refuge] is exiled from one city to another.

(8) So too, [referring to Mishnah 5 above where Rabbi Meir says: He speaks on his own behalf, as it said: “And this is the word of the killer” (Tiferet Yisrael)] a killer, if upon arrival to his city of refuge, the people of the city want to honor him, he should say to them I am an accidental killer, if they say: Even so, he may then accept [the honor] as it says: “And this is the **word** of the slayer” (Deuteronomy 19:4) [word is singular indicating he says only once]. They [the

רבנו עובדיה מברטנורא

וכל אדם. חוץ מגואל הדם שהרגו חוץ לעיר מקלטו אינו חייב עליו. דכתיב (שם) אין לו דם. וגואל הדם רשות בידו להרגו. והלכה כר"ע. וה"מ שיצא מזיד. אבל יצא שוגג. כל אדם שהרגו נהרג עליו **הכל הולך אחר הנוף**. בגמרא מפרש דאף אחר הנוף קאמר שאם היה עיקרו בתוך התחום של ערי מקלט ונופו נוטה חוץ לתחום. כיון שנכנס תחת נופו נקלט. הואיל ועיקרו לפניו. שדינן נופו בתר עיקרו. ואי עיקרו בחוץ ונופו בפנים. כי היכי דבנופו לא מצי קטיל ליה בעיקרו נמי לא מצי קטיל ליה. דשדינן עיקרו בתר נופו לחומרא: **ח מעלי' היו שבר ללוים**. בארבעים ושתים עיר שגם הם קולטות

slayers] would pay rent to the Levites [in the forty-two Levite cities], these are the words of Rabbi Yehudah. Rabbi Meir says: They would not pay rent and he returns [when the High Priest dies] to his previous position, these are the words of Rabbi Meir. Rabbi Yehudah says: He does not return to

מַעֲלִים הָיוּ שְׂכָר לְלוֹאִים, דְּבָרֵי רַבִּי יְהוּדָה. רַבִּי מֵאִיר אֹמֵר, לֹא הָיוּ מַעֲלִים לְהֵן שְׂכָר. וְחֹזֵר לְשִׁרְרָה שֶׁהָיָה בָּהּ, דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר. רַבִּי יְהוּדָה אֹמֵר, לֹא הָיָה חֹזֵר לְשִׁרְרָה שֶׁהָיָה בָּהּ:

his previous position.

רבנו עובדיה מברטנורא

מעלה הרוצח שבר לבע"ה שהוא דר בו: ר"מ אומר וכו'. ואין הלכה כר"מ ודוקא במ"ב עיר אבל בשש ערי מקלט כולו עלמא מודו שאין מעלה שבר לבעל הבית: לא היה חוזר לשררה שהיה בה. דכתיב (ויקרא כה) ושב אל משפחתו ואל אחוזת אבותיו ישוב למשפחתו הוא חוזר ואינו חוזר למה שהחזיקו אבותיו ואין הלכה כר' יהודה: